

מיה בלוק, "פוסעת באדום", 2021

מרב קמל וחליל בלבין, "אוסקר", 2021
צילומים: לנה גוטמן, באדיבות Fireflies Project, סטודיו רותי דה פריס

חתוך הסלסולים, הקווים והכתמים בציורים של רותי דה פריס נגלים פרצופים, פרחים, עיניים וגברים ורקדים. מריחות המרקרים נהפכות למפלצת בעלת קרניים

צורות, גם אם אינן פנים, גוף של חיה, או בית. כלומר, בראשית היו ועדיין יש צורות. כלשהן, אנחנו מעניקים להן שמות ומשמעות. הגבול שבין מופשט כאוטי ואמורפי לבין צורה ברורה, זו של אדם, נחצה בכירור בשלושת ציורי השמן הגדולים של מיה בלוק. מתוך משטחי הצבע, כשמה של היצירה, "פוסעת באדום" דמות, שלפחות לרגע נדמית ברור. רה בתוך הענן הסמיך. ביחול נע — קוסם" יחסי הרקע מול אונייקט ומופשט מול דימוי הולכים על חבל דק, כשלא ברור אם הנער יוצא מתוך הים הכחול המצועף או יוצר אותו. כך או כך אנחנו מחפשים משמעות בכאוס הוויזואלי ואין דבר יותר מנחם מלמצוא משהו מוכר, למשל פנים.

"פראידוליה". אוצר: רועי ברנד. "פרטר". פרישמן 37 תל אביב. רביעי-חמישי 11:00-18:00, שישי-שבת 11:00-14:00. טע 14.9

הצורות מתארגנות בתודעה של-נו לכדי דימוי מוכר, תהליך שמיוצג בציורים של קמל ובלבין. היער, הגזעים והענפים, הסלעים מתורגמים על ידי העין והמוח לכדי פנים או חיה רוכצת. מתוך הסלסולים, קווים וכתמים בציורים של רותי דה פריס נגלים פרצופים, פרחים, עיניים וגברים ורקדים. מריחות המרקרים נהפכות למפלצת בעלת קרניים.

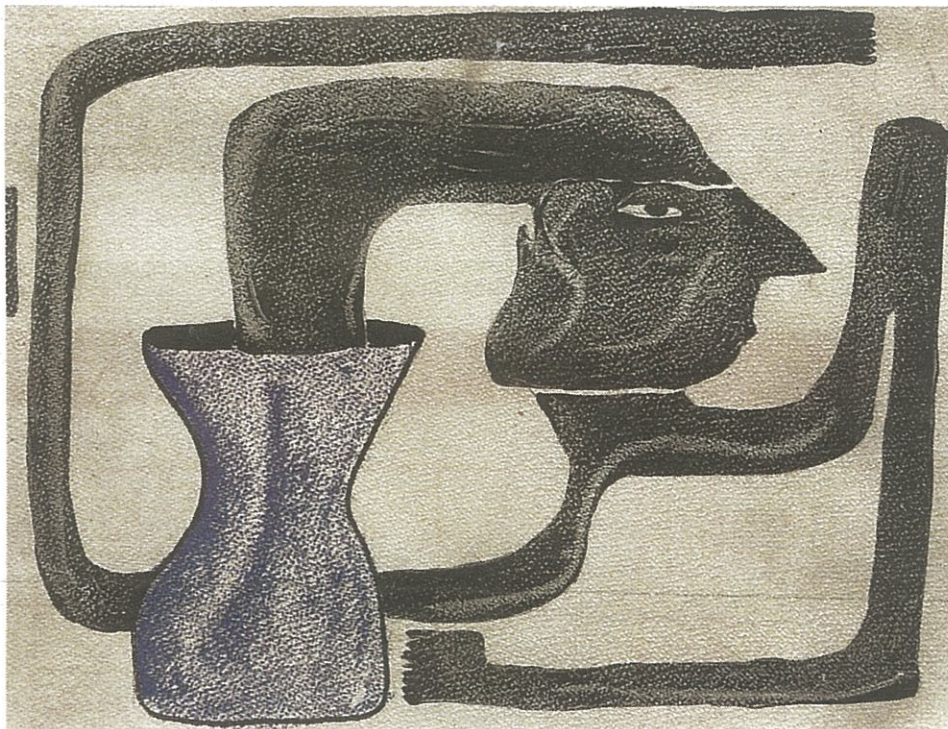
המתח שבין אמנות פיגורטיבית בית לבין המופשטת הגיע לשיאו בשנות ה-30. מצד אחד של המ"ת רס עמדו האוצר והמנהל של המוזיאון לאמנות מודרנית בניו יורק, אלפרד באר, ואיתו פרשן האמנות קלמנט גרינברג שהיללו את הייחודיות המדיומלית של המופשט הטהור. מן העבר השני ניצב היסטוריון האמנות מאיר שפירו שטען טענה כפולה. ראשית, כבר בפתח המאמר "טבעה של אמנות מופשטת" שנכתב ב-1937 כתגובה לטקסט שליווה את הקטלוג של התערוכה המכונה "קוביזם ואמנות מופשטת" שנכתב בצרפת, כתב שפירו: "בטרם היתה קיימת אמנות של ציור מופשט, כבר האמינו רבים שערכה של תמונה הוא עניין של צבעים וצורות בלבד". כלומר, אין חדש תחת השמש, ובני אדם ציירו ופיסלו צורות מופשטות מאז ומעולם. שנית, טען שפירו, גם ריכוז, עיגול, קו, כתם, הם

מראה הצבה מתוך התערוכה

על הפנים

השילוב בין הפלפול התיאורטי לבין הפרקטיקה האמנותית עשוי להיות פלצני. לא כך הדבר בתערוכה "פראידוליה"

רותי דה פריס, "מחוץ לכד", 2021

— מתגלה הדבר האמיתי. בעין השמאלית נעוץ מאוכן ספירלי של קונכייה, ואת חלל העין הימי נית מסכה צדף שהתגלה. צורות חיים שנהפכו לחומר שנהפך לייצוג של ראש אדם. פסל האבן השני של הצמד, "ללא חותרת" יוצר פעולה הפוכה, כאשר מתוך הראש המפוסל בוקעות שכבות הסלע הצבעוניות. החומר מוליד דימוי פיגורטיבי שקשוב וזורם עם התבניות המופשטות. כמו אותם פנים בעננים,

השיש, גזע העץ, משטח הציור ושפופרות הצבע, ומהם האמנים חוצבים, מחלצים, מדגישים, מציירים את מה שלא נמצא שם, אלא כעיני רוחם. כך למשל מתוך גוש אבן חצבו מרב קמל וחליל בלבין את "אוסקר", פסל ראש שנע בין ממצא ארכיאולוגי לפרודיה על הפיסול הכנעני הניאוארכאיים. אבל בעיניים של אוסקר — שדומה לדיקון הע"צמי של הצייר אוסקר קוקושקה, או שזה רק אני מדמיין?

הביקורתית של דאלי, בשפשופי הפרוטאז'ו של מקס ארנסט שעקבו אחר חריצים ושקעים בלוחות עץ, ובדיקונאות הנדהרים של הצייר המנייריסט בן המאה ה-16 ג'וזפה ארצימבלדו ש"נבנו" מחיבורים בין פירות, ירקות ושאר מאכלים, ואף ספרים, צמחים וחפצים אחרים, לכדי פרצופים. אפשר לטעון שאמנות חזותית היא כולה, מטאפורית וקונקרטי, פראידוליה. חיפוש ויישום של צורות בחומר. הנה גוש

גלעד מלצר

יהיו פנים היא אחת התכונות הבסיסיות מולדות של בני אדם ומופעלת כבר בימיו הראשונים של הרך הנולד. מחקר רים אמנם מראים שאנחנו לא המין היחיד שמבוךר ביכולת מפותחת במיוחד ואנחנו מסוגלים לזהות אלפי פנים. יש לכך כמובן סיבות והשתמעויות הישרדותיות, אישיות, חברתיות ותרבותיות. בקצה אחד של הסטייה מהתקן נמצאת תופעה ששמה פרוסופאגנוזיה — אנשים שסובלים מחוסר היכולת לזהות, או לזכור פנים, לפעמים אפילו שלהם. מהעבר השני נמצאת תופעה הרבה יותר שכיחה והרבה פחות בעייתית. פראידוליה היא הנטייה האנושית לראות צורות — אנושיות, חיות, אונייקטים — ולתת להן משמעות בתופעות וחומרים. רוכנו עברנו את זה כילדים: אמא, הנה איש עם שפם בענן. אבא, תראה פרצוף בגזע העץ. שלא לומר כל תקע בקי, חציל עם בליטה, וילון מקופל ועוד.

"פראידוליה" הוא גם שמה של התערוכה הקטנה ב"פרטר", חלל חדש יחסית שנפתח דווקא באמצע המגפה ודווקא בלב מה שהיה עד לפני כמה שנים מרכז הגלריות של תל אביב. "פרטר" ממזקם בקומת הקרקע, בחצר של מעונות העובדים ההיסטוריים ברחוב פרישמן, ומשמש גם כחנות ספריים וחלל להרצאות ומפגשים בעיני פילוסופיה ואמנות, נושאים הקרובים ללבו של האוצר רועי ברנד. השילוב בין הפלפול התיאורטי לבין הפרקטיקה האמנותית עשוי להיות קטלני, או כפי שאומרים פלצני, אבל לא כך הדבר בתערוכה הזאת. השכיחות, ומותר לומר החמי"ד, של פראידוליה העסיקה אמנים לאורך כל ההיסטוריה. זה הגיע לשיא בציורי הפרנויה